

НЕДЕЉКО ПРДИЋ

Институт за економику пољопривреде
Београд

УДК 336.76(497.11)

Прегледни рад
Примљен: 21.01.2020
Одобрен: 26.02.2020
Страна: 609-619

ИСТОРИЈСКИ ЗНАЧАЈ ТРГОВИНЕ НА БЕОГРАДСКОЈ БЕРЗИ

Сажетак: Посматрајући историјски развој трговине берзе поред сајмова и пијаца спадају у најстарије тржишне институције. Након индустријске револуције дошло је до развоја производних снага и односа као и транспорта роба развојем саобраћаја. Развојем саобраћаја створили су предуслови за развој берзанског трговања. Српско трговачко удружење предложило је закон о трговини на берзи који је и усвојен крајем деветнаестог века. Берза у тадашњим економским условима представљала је покретачку снагу трговања. Њен значај је велики и у смислу олакшавања, законског и правног регулисања трговине и трговинских посредника. Мењањем друштвених кретања и услова трговања значај берзе је временом растао и опадао све до савремене улоге Београдске берзе. Савремена улога Београдске берзе биће посматрана у историјском контексту као место трговине и тржишта капитала у Републици Србији. Закључак је да је Београдска берза покретач и индикатор економских кретања. Економски показатељи у виду пада и раста цена основни су индикатор стања економије који кроз промену цена акција и основних берзанских индекса осликавају тржишна кретања у привреди.

Кључне речи: београдска берза, тржиште капитала, трговина, акције, индекси

Увод

Берзе представљају специјализоване тржишне институције на којима долази до сусретања понуде и тражње са сталним местом и временом трговања робом или хартијама од вредности. Трговина путем берзи настала је развојем производних снага и односа као и развојем одређене врсте тржишта. Најважније карактеристике трговања на берзи везане су за стандарде и типове трговања. Развојем друштвених односа значај берзи у институционалном смислу расте. Развојем информатичке технологије берзе постају најважнији инструмент глобалног тржишта. Дакле, берзе су организована тржишта робом и капиталом где се по унапред утврђеним правилима и стандардима, као и стручним тимом организује трговина на основу понуде и тражње. Циљ рада је да прикаже историјску улогу и значај берзи за развој трговине са посебним

освртом на Београдску берзу. Намера је да се на основу теоријских истраживања и стручне литературе као и непосредних сазнања детерминишу претпоставке које ће историјску и савремену улогу Београдске берзе приказати кроз призму значаја берзе за развој трговине и привредног развоја. Циљ је показати везу између историјског развоја берзи и привреде Србије. На основу искуства о значају берзи у светским размерама, циљ је систематизација постојећих сазнања и информација који ће омогућити одређене закључке о историјском значају Београдске берзе за развој трговине и привредног развоја. Рад се базира на примени посебних метода сазнања као што су анализа и синтеза, апстракција и конкретизација као и статистичке обраде података. Од метода маркетинг истраживања користи се компаративни метод путем историјских истраживања као и секундарних извора информација.

Развој и значај берзи

Историјски настанак берзи везује се за развој тржишта и почетних облика прикупљања капитала. Нова тржишта настала су развојем саобраћаја и технологије а посебно након индустријске револуције. Развојем политичких и економских односа током седамнаестог века сајмови су имали примарну улогу трговине. Крајем седамнаестог века важност годишњих сајмова на западу има тенденцију пада интересовања па трговина прелази на тржнице и пијаце. Унапређењем развоја производних снага а најинтензивније након индустријске револуције значај сајмова слаби и преовлађујући облик трговине постају аукције и берзе. Берзе су омогућавале развој берзанског пословања. Посматрајући историјски контекст оне су омогућавале прикупљање средстава ради финансирања одређених инвестиционих пројеката. Рана улога берзе своди се и на капитална очекивања која су представљала ефекат улагања у одређене финансијске пројекте или куповину робе.

Друштвени развитак као најопштији од ових појмова, модернизацију одређује као посебан случај развитка, док се појам индустријализације сходно свом техничко – технолошком спецификуму види као један од видова или аспеката модернизације специфично везан за ширење фабричке робне производње. (Деспотовић, 2014: 98).

Дакле, развој друштва прати развој производње и технологије. Развој друштвених односа подразумева промену у начину производње и стилу живота кроз друштвену поделу рада. Ова подела подразумева мноштво специфичних занимања и професија која доприносе развоју тржишта и индивидуалних аспирација. Развојем берзи од ране историје до данас потврђује се сазнање да су оне прве институције прикупљања капитала, размене робе и новца на међународном нивоу.

Развојем производних снага, нарочито после индустријске револуције, примарну улогу у трговини преузимају аукције и берзе. Берзе у новим условима представљају сигурно и стално тржиште које је радило по потреби. У таквим условима размене долази до масовне производње и различитог асортима-

на, док је међународна размена повећана захваљујући већој сигурности и условима плаћања. (Прдић, 2019: 354).

Индустријска револуција је омогућила повећање трговине и потребе за финансијским средствима. Берзе су омогућиле прикупљање капитала и финансирање инвестиционих пројеката сходно добу и времену историјског развоја трговине.

Берзе представљају високо организован облик финансијског тржишта. То је тржишна институција где се окупљају посебно овлашћени учесници, заправо продавци (инвеститори, власници капитала), купци (предузетници, власници капитала и посредници), на коме се одвија промет робе, новца, девиза и капитала израженог од хартија од вредности који чине финансијске инструменте, који најпре морају да буду на Листингу односно, морају да буду примљени на берзу. (Ђорђевић, 2014: 4).

Правила трговања на берзи представљају основни информациони услов одлуке за трговину. Сама трговина финансијским инструментима подразумева испуњавање свих услова и правила трговања. Унапред позната и дефинисана правила трговања повећавају број учесника трговања и омогућавају развој берзи.

У домену коришћења метода оцене инвестиција фокусираћемо се на динамичке методе: нето садашња вредност и интерне стопа приноса, као и на статичке методе, економичност и рок повраћаја средстава. Хипотеза од које се у раду полази, је да правилан избор оцене инвестиционог пројекта битно утиче на све даље поступке приликом инвестирања у даљи раст предузећа као и на успех улагања у инвестициони пројекат за који се предузеће определило. (Милојевић и др. 2019: 20).

Посматрајући историјски контекст развоја производње и трговине инвестиције су неопходне како би се предузеће развијало и процењивали ефекти. Ефекти инвестиција омогућавају спознају тржишта, процену будућих инвестиционих пројекте и оцену потеза и циљева конкуренције. Можемо закључити да берзе представљају организована инвестициона тржишта са прецизно утврђеним правилима трговања на којима долази до трговине робом или хартијама од вредности којима руководе стручна лица у дефинисаном времену трговања. Ефикасност трговине на берзи почива на основу самих постулата постојања а то је поверење и сигурност. Ови принципи довели су до тога да су берзе у савременој трговини најзначајнији инструмент трговања на финансијским тржиштима.

Развој Београдске берзе

Развојем одређених привредних и токова у трговини створили су се услови за оснивање Београдске берзе. Београдска берза основана је 1892 године на основу Закона о јавним берзанским циљевима Србије из 1886. године. Београдска берза основана је као акционарско друштво чији су оснивачи били

банке, Поштанска штедионица и осигуравајућа друштва. Берза је имала одређену историјску улоги и значај у трговини све до светске економске кризе тридесетих година двадесетог века. Деведесетих година прошлог века на берзи се трговало краткорочним дужничким хартијама од вредности предузећа. Почетком овог века берза се прилагођава савременим токовима трговања увођењем BELEX система за трговање. Овај систем укључује берзу у континуирано и електронско трговање чиме је омогућена сарадња са регионалним и светским берзама. Развојем савременог информационог система акције српских предузећа укључене су у регионалне агенције које имају удела у одређеним финансијским тржиштима капитала.

Београдска берза је непосредни учесник друштвених и тржишних промена на светским финансијским тржиштима. Ова кретања одређују стање економије и привредних активности у одређеној земљи. Кретања цена на берзи и финансијским тржиштима могу се посматрати као реални параметри стања привреде земље. Цене акција и вредности индекса берзе показују стање понуде и тражње на тржишту капитала. Кретање цене капитала показатељ је обима трговине робом јер су финансијска средства неформални показатељ економске моћи трговања.

Од 2015. године Београдска берза се интензивније активирала у анимирању српских компанија за излазак на берзу, што је почетком 2018. године резултирало у покретању пројекта Serbia:IPO Go, а крајем године и укључивањем првих акција из IPO на српско тржиште капитала након осам деценија. (www.belex.rs).

Развијеност тржишта капитала од историјског контекста до данас показује реално стање берзанског трговања. Када посматрамо значај Београдске берзе од њеног настанка до данас уочавамо да је њен значај увек био већи када је постојала разноврсна структура трговања и привредних кретања. Слабљење утицаја берзе везано је за привредну стагнацију, ратове и светске економске кризе. Београдска беза је историјски показатељ стања привреде Србије. Развој овог тржишта перманентно је омогућавао привредни развој али је и показатељ кретања и цене капитала у различитим секторима привреде. Берза омогућава српским компанијама излазак на домаће и светско тржиште као организовано тржиште капитала. Њена улога је све значајнија применом информационих система преко којих је могућ приступ свим подацима од значаја за повећање трговања.

Београдска берза данас

Београдска берза данас представља основни тржишни механизам који показује укупна тржишна кретања када је у питању понуда финансијских деривата на домаћем и иностраном тржишту. Она данас поседује савремени систем информација који омогућава доношење одлука на основу релевантних информација на домаћем и иностраном тржишту. Цене су основни показатељ стања тржишта који помаже инвеститорима доношење одлуке за куповину

одређених акција и коју тржишну позицију могу остварити куповином истих. Наравно, ове информације поред искуствених, стручних и у свету доказаних конкретних куповина акција омогућавају јасну перспективу заинтересованом инвеститору за куповину.

Индекси Београдске берзе формирани су у циљу унапређења процеса информисања јавности, као и жеље да се побољша транспарентност и упоредивост података на тржишту. У овом тренутку Београдска берза производи два индекса:

- BELEX15 – позициониран као водећи индекс Београдске берзе, описује кретање цена најликвиднијих српских акција и рачуна се у реалном времену
- BELEXline – општи, основни „бенчмарк“ индекс Београдске берзе, чија се вредност рачуна на крају радног дана.

Индекси Београдске берзе пондерисани су тржишном капитализацијом и могу служити као подлога за креирање структурних производа и деривата на домаћем и иностраном тржишту. (www.belex.rs).

Ови индекси показују и одређене цене кретања робе и капитала на финансијском тржишту сходно кретању робног индекса и кретања индекса одређене светске валуте. У кризним привредним условима на светским финансијским тржиштима капитала и слабљења одређене валуте (долара) очекиван је раст цене робе на међународном тржишту, па самим тим инвестиција у робу има позитиван ефекат. Инвестирање у финансијске капиталне инструменте захтева детаљну анализу финансијског тржишта. Београдска берза данас омогућава све информације макроекономског и финансијског тржишта које су потребне за одлуку о улагању. Ради улагања у одређене финансијске инструменте потребно је поседовати информације о кретању каматних стопа, стопа запослености, бруто дохотка, потрошачког индекса, дакле свих показатеља који могу допринети одлуци за финансијска улагања.

BELEXFIX је званични систем за трговање који се користи на Београдској берзи, а базира се на Fix протоколу. Модул за информисање омогућава генерисање свих стандардних извештаја као и извештаја по потреби, једноставном употребом. Овај модул омогућава и аутоматско генерисање периодичних извештаја, а повезан је и са web site-ом Берзе. Интеграција новог система за трговање, са FIX протоколом, за наше тржиште значи побољшање перформанси система, брзину и сигурност, који су значајни за све инвеститоре и учеснике на тржишту капитала код нас. За саме клијенте, нови систем значи да ће, попут инвеститора у свету, моћи своје налоге да испостављају преко интернета. (www.belex.rs).

Сам процес трговања остварује се предајом налога брокеру Берзе, чији је основни задатак да кроз систем трговања одређује цену на основу усвојених светских процедура и стандарда трговања. Систем је дефинисан да омогућава интерес продавца и купца на основу понуде и тражње акција. Интерес се реализује предајом налога овлашћеном посреднику, члану берзе.

Стратешка позиција ниске цене уз све одговарајуће елементе и маркетинг стратегије сигурно доноси основну реалну зараду предузећу. Таква пози-

ција предузећа на тржишту осигурава и реалну зараду радницима предузећа али и убирање пореза и доприноса држави. Међутим треба нагласити да „ниске цене“ немају увек одлучујући значај у зависности од структуре, власништва, и циљева постојања предузећа на тржишту. (Prdić, 2016: 166).

Ради омогућавања објективних информација и праћења трговања Београдска берза даје свакодневне информације путем берзанских индекса и информационог сервиса преко којег се могу добити информације везане за цене и трговање у реалном времену и на крају дневног трговања. Улога брокера је веома битна за куповину или продају хартија од вредности, на основу економских кретања и „ниских“ цена у одређеној индустријској грани. Брокери и на основу кретања робних индекса могу омогућити праву информацију о кретању цена хартија од вредности на берзи.

Табела 1: Индекси Београдске берзе на дан 25.12.2019 године

BELEX15BELEXline

27.1201.0303.0501.0727.0823.1020.128009001.0001.100 1.585,63

1	30	90	180	365	3Y	candlestick	line	
	Vrednost	Promena	% Promena	Godišnji max	Godišnji min			
BELEX15	778,09	4,99	▲ 0,65	783,84	667,94			
BELEXline	1.693,99	-4,33	▼ -0,25	1.704,86	1.496,74			

Akcije listirane i kotirane na Beogradskoj berzi, osim kao konstituenti indeksa prikazanih u tabeli, sastavni su deo i indeksa izrađenih od strane vodećih indeksnih proizvođača, drugih berzi, ali i investicionih banaka.

Izdvajamo							sledeće:
- STOXX		Eastern		Europe		TMI	Index
- STOXX				Balkan			TMI
- STOXX			Sub		Balkan		TMI
- STOXX			Sub		Balkan		30
- STOXX	Balkan		50	Equal	Weighted		Index
- SRX							
- SEELinX							
- SEELinX EWI							

Izvor: www.belex.rs

Izvor: www.belex.rs

Претходна табела показује вредности индекса BELEX15 и BELEXline на дан 25.12.2019 године који дају основне информације о вредности индекса, променама, процентима промена, годишњем максимуму и минимуму. Берзански индекси омогућавају увид и у историјске податке кретања на берзи. Историјски подаци односе се на дневне, недељне, месечне и годишње статистике а све у циљу пружања објективних информација као једаног од фактора за улагање. Претходна табела показује и најзначајније индексне произвођаче, друге берзе и инвестиционе банке које могу допринети ефикасности улагања али и сазнању да Београдска берза омогућава све информације за улагаче, и као таква представља фактор кретања финансијског капитала.

Цена акција која се користи за израчунавање индекса BELEX15 је свака цена акција која је формирана у трговању акцијама које чине индексну корпу, изузев цена које су остварене у такозваним блок трансакцијама. (Божић и др. 2009: 90).

Информације о ценама акција омогућавају потенцијалном инвеститору могућност за лакше доношење одлуке о куповини. Интерес инвеститора је пораст цена акција на основу којих очекује своју капиталну добит или исплату дивиденди на акције свог портфеља.

Опције су облик терминског берзанског пословања у виду уговора који даје право, али не и обавезу, његовом имаоцу да купи или прода берзански ефекат по унапред утврђеној цени реализације опције у уговореном року и то своје право може да оствари сваког радног дана до истека опције. (Вукадиновић и др. 2015: 180).

Ови уговори омогућавају власнику стално присуство на берзи помоћу којег прати цене акција, извршење и цену извршења, рок доспећа, каматну и стопу дивиденди које се исплаћују на акције. Предност опција је што добре ценовне перформансе могу повећавати добит за власнике опција а лоше перформансе не могу донети негативан биланс исплате акција.

Данас, Београдска берза сарађује и реализује низ регионалних и међународних пројеката самостално или са регионалним берзама. Београдска берза има информациону и организациону оспособљеност за организовање трговања на основу правних стандарда трговања. Сви ови елементи функционисања Београдске берзе дају јој предност у трговању робом и финансијским инструментима па се може закључити да берза има конкурентску предност у односу на друге инструменте трговине на финансијским тржиштима.

Перспективе развоја и значај Београдске берзе за развој трговине

Када је у питању значај берзи и берзанског пословања на тржишту одређене земље може се рећи да оне представљају сигурност трговања и смањен утицај ризика у пословању. У зависности од тржишне позиције и стања у привреди, берзе могу боти покретач инвестиционих активности у привреди. У зависности од цена акција и интереса појединаца, предузећа и организација берзе могу постати основни покретач развоја привреде. Повећање шанси за развој је свакако веће ако ови субјекти своја средства инвестирају у акције. Преусмеравањем средстава из одређених депозита или слабо активне штедне појединци или организације улагањем у акције могу покренути инвестициону активност алокацијом средстава. У зависности од интереса берза може бити покретач економског развоја, развоја привреде и продуктивности рада. Београдска берза има све предуслове да буде иницијатор инвестиционих улагања на којој се могу сагледати перспективе улагања у домаћој, регионалној и глобалној трговини.

Ако је учесник лицитације одбојан према ризику, њему је важније да победи него да плати мање, тако да ће у мањој мери умањити понуду на вредност

и аукција по највишој цени доноси већи очекивани приход продавцу од аукције по другој највишој цени. У зависности од броја и моћи учесника на лицитацији зависи и сам ток аукције и очекивани приход. (Prdić et al. 2019. 111).

Дакле, берзе представљају најважније институције трговине путем аукција. Аукције спроведене на берзи представљају специјализоване тржишне институције са највећом концентрацијом понуде и тражње за одређеном робом или капиталом. Инвестирање путем аукција претпоставља објективну анализу тржишта на основу искуствених, комуникацијских и тржишних параметара. Најбитнији значај аукција из угла инвеститора јесте процена висине цена на транспарентном тржишту на основу понуде и тражње.

Модел ефикасног трговања подразумева испуњење циљева предвиђених аукцијом на самој лицитацији. Постизање ефеката на основу тржишних информација даје могућност једноставнијег постизања циљева у трговини и свих аспеката поштовања конкуренције. Овим информацијама остварујемо циљеве кроз модел ефикасне куповине уз поштовање етичких правила и кодекса. (Прдић, 2019: 34).

Моделом ефикасног трговања на основу сопствених, тржишних и јавних информација аукције омогућавају објективну инвестицију и повећавају могућност остваривања профита трговином на берзи. Инвеститори у средњем року могу сагледати трговину на берзи путем берзанских просека. Сагледавање тржишта берзе сада је транспарентно и дефинисано јасним правилима. Чланови берзе имају све релевантне информације за анализу тржишта и кретање цена.

Када кажемо позитиван пословни резултат превасходно мислимо на остваривање планираних циљева и профита предузећа као и постизање задовољавајућег нивоа друштвене одговорности у пословању и поштовању основних правила и начела истинитости и морала када је у питању однос према сталним (лојалним) или потенцијалним купцима или потрошачима. Економски ефекти су позитивна рефлексија тражње за производима предузећа и чине његов основни постулат постојања. (Прдић и др. 2019: 745).

Наиме, привредни токови и услови представљају један од најважнијих показатеља пада или раста цена акција. Стабилност економије проузрокује сталност или раст цена акција. Можемо закључити да су цене акција и основних берзанских индекса показатељ раста и развоја предузећа на основу општих услова и стања привреде.

Хипотеза о очекивањима полази од претпоставке да су обвезнице вредноване тако да инвестирање у дугорочне обвезнице по принципу „купи и задржи“ доноси исте приносе као континуирано инвестирање у низ краткорочних обвезница. Међутим, ризик дугорочних и краткорочних обвезница није исти. (Bodie et al, 2009: 308).

Ниво развијености тржишта капитала показује развијеност тржишта и берзанског пословања. Берзанско пословање представља укупно функционисање тржишта капитала где спадају и обвезнице. Развијеност привреде и трговања показује и ризик трговања путем обвезница.

Дакле, предузеће а и цела економија су ликвидни у условима када се имовина несметано трансформише из новчаног у робни облик, и обрнуто. То указује на значај пословних и финансијских одлука које утичу на ликвидност, финансијску снагу, рентабилност, развој и уопште опстанак предузећа. (Микеревић и др. 2015: 93).

Када посматрамо историјски контекст развоја Београдске берзе јасно је да је она иницијатор и показатељ робног и финансијског тржишта које има динамичан историјски развој кроз раст предузећа и привреде. Све битније промене у развоју трговине у ранијем периоду и периоду тржишта Републике Србије осликавале су стање тржишта и трговине на Београдској берзи. Посматрајући макроекономске параметре стања одређене економије кроз раст или пад у виду запослености, пада или раста инвестиција у финансијама, грађевинарству, некретнинама можемо закључити да берзе осликавају финансијско стање привреде. Београдска берза у садашњим условима финансијског тржишта показује тенденције привредних активности у развоју.

Закључак

Посматрајући развој берзи у историјском контексту можемо закључити да је њихов настанак везан за развој друштвених односа, производних снага и саобраћаја. Посебан датум у развоју берзи везан је за период након индустријске револуције који је развојем саобраћаја створио предуслов међународне трговине и развоја берзи. Када се погледају историјски услови настанка берзи у Србији јасно је да су настале повећаном потребом за домаћом и међународном трговином. Предлагач закона о трговини на берзи је Српско трговачко друштво стога се објективно може закључити да су потребе за већом трговином настале у одређеном степену развоја друштвених односа и трговине. Улога Београдске берзе у самом настанку сводила се на олакшавање трговине робом и тржиштем капитала. Њена историјска улога је веома значајна са аспекта олакшавања трговине, законских и правних норми које омогућавају регулисање трговине и посредника у трговању. На основу напред изнетог потребно је констатовати да је значај Београдске берзе растао током историјских раздобља трговања а посебно је значајан у периодима веће размене и тржишта капитала.

Када је у питању значај Београдске берзе данас потребно је нагласити да се ефекти берзе могу измерити самим увидом у цене акција основних берзанских индекса преко којих се могу донети закључци стања привреде. Ове информације као и укљученост Београдске берзе у савремене информатичке и токове трговања на регионалном и светском тржишту дају реалну основу за закључак да је Београдска берза кључни индикатор тржишних кретања у привреди и економији на домаћем тржишту. Можемо закључити да је значај Београдске берзе за развој трговања вишеструк. Као најзначајнији индикатор значаја трговања на Београдској берзи јесте висок ниво стандардизације који има историјско упориште. Јавност и транспарентност трговања члановима берзе омогућавају доношење одлуке о трговини на берзи на основу прецизних

правила трговања. Београдска берза је основни индикатор трговања који помоћу берзанских индекса и времена трговања показује ниво спремности на финансијска улагања. Београдска берза показује основну ликвидност привреде Републике Србије и даје основне информације које акције предузимати у очувању ликвидности.

Литература:

1. Bodie, Z., Kane, A., Marcus J A. (2009). *Osnovi investicija*, Data status, Beograd, str. 308
2. Božić, D., Todorović, T. (2009). *Berzansko poslovanje efektima sa posebnim osvrtom na trgovanje i aktuelnosti sa Beogradske berze*, br. 4. str. 80-92, Škola biznisa, Novi Sad
3. Despotović, Lj. (2014). *Konstrukcija i dekonstrukcija identiteta*, Fakultet za evropske pravno – političke studije, str. 98, Novi Sad
4. Đorđević, A. (2014). *Savremeno berzansko poslovanje i berze u Evropi i kod nas*, Univerzitet Singidunum, Master rad, Beograd, str.4
5. Mikerević, D., Mikerević, D. (2015). *Likvidnost kao poluga ostvarivanja vrhunskog cilja preduzeća*, br. 3, str. 87-119, Acta Economica, Banja Luka
6. Milojević, I., Mihajlović, M. (2019). *Primena metoda ocene investicionih projekata u javnom sektoru*, Oditor, Vol. 5, (1):19-31, Beograd
7. Prdić, N. (2016), „*Competitive Advantage on The Basis of the Strategy Low Price*“, *Ekonomika*, Vol. 62, No. 1/16, pp. 163-174, Niš
8. Prdić, N., Kuzman, B. (2019), *The importance of auctions for agroindustrial products*, *Ekonomika*, Vol. 65, No. 1/19, pp. 107-116, Niš
9. Prdić, N. (2019). *Efekti investicije – Maksimalne cene u aukcijskoj trgovini*, Oditor, Vol. 5, br. 3/19, str. 25-37, Beograd
10. Prdić, N. (2019). *Efekti trgovine na berzi*, *Kultura Polisa*, br. 39, str. 353-362, Novi Sad
11. Prdić, N., Dešić, J. (2019). *Efekti cena na tražnju agroindustrijskih proizvoda*, *Kultura Polisa*, br. 38, str. 737-747, Novi Sad
12. Vukadinović, P., Jović, Z. (2015). *Investicije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 180

Интернет адресе:

1. https://www.belex.rs/o_berzi/istorijat, pristupljeno 21.11.2019 godine
2. https://www.belex.rs/proizvodi_i_usluge/indeksi_opšte, pristupljeno 21.11.2019 godine
3. https://www.belex.rs/proizvodi_i_usluge/BELExfix, pristupljeno 26.12.2019 godine
4. https://www.belex.rs/trzista_i_hartije/organizacija_trzista, pristupljeno 26.12.2019 godine.

THE HISTORICAL SIGNIFICANCE OF TRADE IN THE BELGRADE EXCHANGE

Summary: Looking at the historical development of the stock market, in addition to fairs and markets, we conclude that they are among the oldest market institutions. After the Industrial Revolution, there was a development of productive forces and relationships as well as the transport of goods through the development of transport. The development of traffic

created the preconditions for the development of stock trading. The Serbian Trade Association proposed a law on stock market trade that was adopted in the late nineteenth century. The stock market, at the time of economic conditions, was the driving force behind trading. Its importance is also significant in terms of facilitating, regulating and regulating trade and trade intermediaries. With the changing social trends and trading conditions, the importance of the stock exchange has increased over time and has fallen down to the contemporary role of the Belgrade Stock Exchange. The contemporary role of the Belgrade Stock Exchange will be viewed in the historical context as a place of trade and capital markets in the Republic of Serbia. The conclusion is that the Belgrade Stock Exchange is the driver and indicator of economic trends. Economic indicators in the form of falling and rising prices are a basic indicator of the state of the economy, which, through changes in stock prices and basic stock market indices, reflect market trends in the economy.

Key words: Belgrade Stock Exchange, capital market, trade, stocks, indices

